

О. М. ПОКОЙОВА, канд. екон. наук, проф.
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)

І. А. АВАНЕСОВА
(Київський національний торговельно-економічний університет)

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕДЕРАЛЬНОЇ РЕЗЕРВНОЇ СИСТЕМИ*

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 9, с. 77–79

Регулювання кредитної діяльності є вагомим інструментом державної політики. Внаслідок застосування системи регулювання можливі як позитивні, так і негативні наслідки для розвитку кредитного ринку країни. Регулювання кредитної діяльності комерційних банків завжди перебувало в центрі уваги контролюючих та законотворчих установ. З метою формування комплексного розуміння та широкого бачення спектра можливих проблем і шляхів їх усунення у формуванні системи регулювання кредитної діяльності комерційних банків України варто зважати на зарубіжний досвід, зокрема Федеральної резервної системи (ФРС) США.

Нормативні документи Ради керуючих ФРС, Управління банківського регулювання та контролю за останні десять років стосувалися таких питань: інформаційне забезпечення та процедури ревізії кредитів, наданих підприємствам; зв'язок кредитної картки та торгових операцій; частка участі національної кредитної програми в посередницьких угодах; фінансовий та виконуючий резервні акредитиви; вимоги контролю кредитних деривативів; обмеження основного ризику капіталу розподільчих рахунків, що забезпечує підвищення безпеки наданих кредитів; вимоги до обмеження ринкового ризику кредитних деривативів; приватні банківські дії; ризикова політика для невеликих закритих банківських холдингових компаній; зміни у контролюючій інструкції кредиту-

вання під цінні папери; стандарти кредитування для комерційних кредитів; управління кредитним ризиком і використання внутрішніх оцінок ризику у великих банківських установах; оцінка адекватності капіталу щодо ризику у великих банківських установах та інших видів ризику; контролююче керівництво щодо управління кредитним ризиком іншої сторони взаємодії; єдина класифікація кредиту і політика управління розрахунками; уточнена єдина класифікація кредиту та політика управління розрахунками; заключне положення політики посередництва в нарахуванні для позик та орендних втрат; методологія і документація для банків та ощадних установ. Наведений перелік свідчить про проблеми, які були притаманні розвиненій системі кредитного регулювання у США.

Серед широкого кола проблем, що постають перед системою регулювання кредитної діяльності ФРС США найбільшої уваги потребує проблема кредитних деривативів. Ця тематика ще не була повною мірою відображена у вітчизняній науковій літературі. Проте найближчим часом має сформуватись організований ринок деривативів в Україні. Вартість деривативу (похідного фінансового інструменту) є похідною вартості активу, який його забезпечує. Розглянемо нормативні документи, що стосуються регулювання ринку кредитних деривативів.

“Контролюючі вимоги для кредитних деривативів” [3]. Останнім часом ревізорам доводиться стикатися з операціями з кредитними деривативами, які здійснюють ділери і банки. Кредитні деривативи — це фінансові інструменти, що зменшують кредитний ризик щодо позик та інших активів.

* Переклад з англійської мови нормативних документів Ради керуючих ФРС, Управління банківського регулювання та контролю. — <http://www.federalreserve.gov/boarddocs>.

Банки використовують ці позабалансові інструменти для захисту від власного кредитного ризику, кредитного ризику третіх осіб, як дилери — посередники такого захисту, а також для зменшення концентрації кредиту та управління кредитним ризиком.

Незважаючи на те що ринок кредитних деривативів ще доволі незначний, банківські установи дедалі частіше застосовують угоди з ними.

Для того щоб визначити, що дериватив забезпечує ефективний захист кредиту, ревізор має переконатись у тому, що актив є дійсним для позики чи іншого активу, який банк має захистити; ретельно перевірити угоди кредитних деривативів, що належать бенефіціару, на ідентичність активів, які їх забезпечують. Установи не повинні застосовувати кредитні деривативи, якщо не розуміють і не вміють керувати кредитом та іншими ризиками.

Використання банками кредитних деривативів унеможлиблює зменшення концентрації кредиту специфічному позичальнику чи виробництву. Кредитні деривативи можна застосовувати для передавання кредитних зобов'язань третій особі. Установи можуть використовувати кредитні деривативи для диверсифікації кредитного портфелю, беручи на себе кредитні ризики позичальників чи галузей виробництва без фактичної купівлі їх активів. Небанківські установи через кредитні деривативи можуть отримувати доступ до комерційного ринку позик банку. Ці установи не мають можливості керувати кредитним портфелем.

Кредитний своп має на меті забезпечити захист від втрати через невиконання кредитних зобов'язань за активами. Покупець свопа, бенефіціар, обмінюється кредитним ризиком з провідником свопа, поручителем. Оскільки угода називається своп, дуже зручно надавати мантію чи фінансовий резервний акредитив.

Грошові потоки кредитного свопа: *підприємство* подає заявку на кредит та бізнес-план, *банк А* надає кредит підприємству на п'ять років, *бенефіціар (банк А)* погоджується сплатити *поручителю (банку В)* суму, що становить кілька пунктів від визначеного активу, щоквартально чи щорічно. У відповідь поручитель погоджується сплатити бенефіціару встановлений відсоток від активу угоди. Поручитель сплачує визначену суму, що обумовлюється в контракті. Якщо в контракт включено випадки банкрутства й неплатоспроможності, то на випадок їх настання потрібна публічна перевірка. В окремих випадках поручитель не зобов'язаний здійснювати будь-які платежі бенефіціару до визнання кількісних втрат. Своп вважа-

ється завершеним після закінчення терміну його виконання. Зобов'язання поручителя до виплати не збігається з ринковою вартістю активу. Методологія встановлення ринкової ціни активу має бути викладена в контракті. Ринкове значення невиконаного зобов'язання часто встановлюється через брокерські котировки. Поручитель через опціон може купити невиконане зобов'язання і працювати з позичальником безпосередньо. Це може коштувати 15 % суми залучених коштів.

Розглянемо зворотний кредитний своп. Підприємство подає заявку на кредит і бізнес-план, банк А надає кредит підприємству на п'ять років і погоджується оплатити поручителю всі договірні платежі, навіть за ринковою ціною. Поручитель погоджується оплачувати LIBOR разом з будь-якими збитками бенефіціару. Поручитель у зворотному кредитному свопі фактично є власником активу, бо це переносить ризики та нагороду власності за терміном свопа. Якщо ціна ділера менша за ціну контракту, поручитель має сплатити різницю бенефіціару. Таким чином, зворотний кредитний своп відрізняється від кредитного тим, що покриває збиток від несприятливої зміни ціни.

“Вимоги до обмеження ринкового ризику кредитних деривативів” [1]. У грудні 1995 р. Базельський наглядовий комітет прийняв поправку, яка формулює вимоги до капіталу, що підлягає загальному ринковому ризику для всіх позицій у торгових розрахунках. Окрім того, ця поправка потребує, щоб ризик за кредитними деривативами був закритим. Отже, кредитні деривативи — це фінансові інструменти, що беруть на себе чи зменшують ризик за кредитами та іншими позабалансовими операціями. Банківські установи можуть самостійно проводити кредитні деривативи чи користуватися послугами третіх осіб — дилерів, що є посередниками такої діяльності. Користувач банківських установ може використовувати кредитні деривативи для зменшення концентрації кредиту, диверсифікації кредитного портфелю та управління кредитним ризиком. Американські банківські спостережники разом з банківськими спостережниками за кордоном оцінили використання і розвиток кредитних деривативів як методу управління ризиком та моделювання ризику в банках протягом певного часу. Американські та міжнародні спостерігачі мають намір продовжувати вивчення кредитних деривативів на ринку, що може увінчатися додатковими чи переглянутими керівництвами з регулювання банківських і торгових балансів.

“Заключне положення політики посередництва в нарахованні для позик та орендних втрат, ме-

тодологія і документація для банків та ощадних установ” (Allowance for Loan and Lease Losses (ALLL) Methodologies) [2]. Цей документ підкреслює необхідність згідно з політикою ALLL-методології включати в систему оцінювання ефективність позик. Необхідно також, щоб ALLL-методологія узгоджувалась з GAAP. ALLL-методологія має бути систематичною, послідовною й прикладною, базуватися на реальних подіях і включати нові події та їх результати.

Література

1. *Application of Market Risk Capital Requirements to Credit Derivatives* // SR 97-18 (GEN).
2. *Final Interagency Policy Statement on Allowance for Loan and Lease Losses (ALLL) Methodologies and Documentation for Banks and Savings Institutions* // SR 01-17 (SUP). — 2001. — July 6.
3. *Supervisory Guidance for Credit Derivatives* // SR 96-17 (GEN). — 1996. — August 12.